

Šikana na školách a její prevence

Pavλίna Horáčková

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Pavlína Horáčková
Osobní číslo: H160038
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Šikana na školách a její prevence

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti šikany ve školách, její prevence a sociálně pedagogické intervence.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JANOŠOVÁ, Pavlína, Lenka KOLLEROVÁ, Kateřina ZÁBRODSKÁ, Jiří KRESSA a Mária DÉDOVÁ. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada, 2016. *Psyché* (Grada). ISBN 978-80-247-2992-3.

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování: cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-x.

KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. *Pedagogická praxe*. ISBN 80-7178-049-9.

ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. *Jak na šikany*. Praha: Grada, 2010. *Pro rodiče*. ISBN 978-80-247-2991-6.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Romana Divošová

Centrum jazykového vzdělávání

Datum zadání bakalářské práce:

10. ledna 2019

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2019

Ve Zlíně dne 10. ledna 2019

doc. Ing. Anežka Lengálková, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ...22.2.2019.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Dizertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být již nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odporá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výtěžku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výtěžku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce „Šikana na školách a její prevence“ se zabývá problematikou šikany na ve školním prostředí. Práce je zaměřená na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zabývá definováním šikany, vývojem, aktéry šikany a její prevencí. Praktická část se zabývá výzkumem formou dotazníků u žáků 2. stupně Základních škol, kde se snažím zjistit, jak jsou děti o šikaně informované a kolik dětí se s šikanou setkalo.

Klíčová slova:

Šikana, kyberšikana, prevence, škola, agresor, oběť, učitel, žák

ABSTRACT

This bachelor's thesis „Bullying at schools and its prevention“ deals with the bullying problems at schools. The theoretical part is focused on the bullying definition, its progression, participants in bullying and its prevention. In the practical part there is the questionnaire research for the children in age from 11 to 15. I have tried to find out the range of information for children about the bullying and how many students have ever known the bullying themselves.

Keywords:

Bullying, cyber – bullying, prevention, school, aggressor, victim, teacher, student

Chtěla bych poděkovat Mgr. Divošové Romaně za obětavou pomoc, ochotu a trpělivost při odborném vedení této bakalářské práce.

Děkuji také za pomoc v Pedagogicko-psychologické poradně Přerov, hlavně Mgr. Oršulíkové, která se výrazně podílela na pomoci při kvantitativním výzkumu.

Ráda bych také poděkovala své rodině za jejich podporu a trpělivost.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 DEFINOVÁNÍ ŠIKANY	11
1.1 ŠKOLNÍ ŠIKANA A JEJÍ VÝVOJ.....	13
1.2 KYBERŠIKANA.....	16
1.2.1. Protagonisté šikany a jejich oběti.....	19
2 PREVENCE ŠIKANY	24
2.1 POMOC OBĚTEM ŠIKANY.....	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
3 SPOLUPRÁCE SE ZÁKLADNÍMI ŠKOLAMI	30
3.1 CÍL VÝZKUMU	30
3.2 DOTAZNÍK.....	31
3.2.1 Vyhodnocení dotazníku a hypotéz	40
4 ZÁVĚR	42
4.1 RESUMÉ	43
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	44
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	45
SEZNAM OBRÁZKŮ	46
SEZNAM TABULEK	47
SEZNAM PŘÍLOH	48

ÚVOD

Téma „Šikana na školách a její prevence“ jsem si vybrala nejen proto, že je v dnešní době velice aktuální a diskutovatelné, ale i z důvodu mé praxe v Pedagogicko-psychologické poradně v Přerově. Působila jsem jako praktikantka u metodičky prevence. O problematice šikany jsem věděla něco málo už před mým studiem na Univerzitě ve Zlíně. Já osobně jsem se s šikanou nikdy nesetkala, pro mě to bylo téma spojené s armádou. Pokud si vzpomenu na svá školní léta, nevím o tom, že by se touto problematikou někdo zabýval. Ne snad proto, že by neexistovala, ale proto, že se přehlížela. Učitelé byli sami ti, kteří děti šikanovali, tělesné tresty nebyly výjimkou.

V dnešní době, kdy se o šikaně tolik mluví, jsem byla zaskočená mírou šikany na našich základních školách. Rodiče bývají překvapeni, že se něco takového může stát jejich dítěti. Často si ani neuvědomují, že na děti nemají dostatek času, děti se nemají komu svěřit a nastávají problémy. Je nutné, aby měly důvěru především ke svým rodičům, ke svým učitelům a nebály se svěřit se svými starostmi.

Měla jsem tu možnost účastnit se preventivních programů ve třídách na 1. stupni základní školy. Myslím, že v dnešní době se s dětmi na toto téma udělalo spoustu práce. Prevence je velmi důležitá už u dětí v mateřské škole. Trauma, které zažívají šikanované děti si často nesou po celý svůj život. Ve své práci jsem se tímto problémem zabývala důkladněji.

Velice aktuální a typická pro dnešní dobu je kyberšikana. Je to útok prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatelů těchto médií. Oběťmi se stávají stále častěji nejen děti, ale i učitelé, kdy jsou při svých hodinách natáčeni a poté zveřejňováni. Při své praxi jsem se setkala s metodikou prevence základních škol, kteří měli podzimní sezení v poradně, kde si předávali své zkušenosti. Problém mobilních telefonů ve třídách se řeší na každé škole, bohužel však bez výsledku. Zkoušely se různé metody, kdy se mobily odevzdávaly na začátku vyučování, nebo kdy byl zákaz používání telefonů pod hrozbou trestu, např. třídní důtky.

Mým hlavním cílem teoretické části bakalářské práce bylo poukázat na problém šikany na základních školách a její prevenci, popsat její příčiny a důsledky na šikanovaných dětech a také pomoc obětem šikany. V mé praktické části se zabývám výzkumem na vybraných základních školách v okrese Přerov formou dotazníků u žáků na 2.stupni. Cílem mého výzkumu je zjistit, jak jsou děti informované, co je vlastně šikana nebo kyberšikana, jestli se

s podobným problémem ve své třídě setkaly, pokud ano, v jaké formě, kdo jim dokázal pomoci a jestli by ony samy pomohly šikanovanému. Také mě zajímalo, jak by děti samy navrhovaly tento problém řešit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DEFINOVÁNÍ ŠIKANY

Definice bylo formulováno mnoho, tato je podle Vágnerové a kol. (2009, s. 11) ta základní:

„Šikana je úmyslné a opakované fyzické i psychické ubližování slabšímu jedinci (skupině) silnějším jedincem (skupinou).

Za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně ubližuje druhým.

Šikana je chování, jehož záměrem je ublížit někomu jinému, ohrožit ho a zastrašit.

Šikana je zneužívání moci. “

Podle Říčana a Janošové (2010 s. 21) je šikana ubližování někomu, kdo se nemůže nebo nedovede bránit. Jde o opakované jednání, i jednání jednorázové, s hrozbou opakování. Je to ubližování mezi žáky ve škole nebo studenty, kteří jsou ve stejném postavení.

Slovo šikana, jak uvádí Říčan Pavel, pochází z francouzského slova „*chicane*“, které znamená zlomyslné obtěžování, sužování, týrání, pronásledování. (Říčan 1995, s. 25)

Odborníci se většinou shodují na třech základních kritériích školní šikany:

- 1) Záměrné, respektive agresivní jednání
- 2) Jeho opakovanost
- 3) Nerovnováhy síly

(Janošová 2016, s. 27)

V současné době patří šikana mezi nejzávažnější jevy ve škole. Nejedná se pouze o jev spojený se školou, s šikanou se můžeme setkat v mateřské škole, v rodině, v dětském domově, v diagnostickém či výchovném ústavu, sportovním klubu, ve vězení, v armádě i v zaměstnání. (Bendl 2003, s. 17)

Dle metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikany ve školách, školských zařízeních a její prevenci uvádí, že šikana je agresivní chování ze strany žáků vůči žákovi nebo celé skupině žáků, vůči učiteli, které se opakuje a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle dobře skryté snahy ublížit jak fyzicky, tak emocionálně, sociálně, nebo v případě šikany učitele profesionálně. V šikaně je charakteristický nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemné útoky pro oběť a samoučelnost agrese.

Podoby šikany:

- 1) Přímá šikana
- 2) Nepřímá šikana
- 3) Kyberšikana

(Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních)

Pod pojmem šikana si mnozí z nás představují různé formy psychického a fyzického násilí. Problém rozpoznat šikanu mají pedagogové i rodiče. Vnitřní rozdíl mezi šikanou a škádlením je obrovský. Nejdůležitější je, jak takové škádlení vnímá ten, na jehož účet se to děje. (Vágnerová a kol. 2009, s. 11, 12)

Škádlení nebo agrese u žáků, která nemá znaky šikanování, nepovažujeme za šikanu. Pokud je žák schopný škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho, je to jeden z rozlišujících prvků. Pokud se žák škádlení nebo agresi neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezmocný a bezradný a škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Stejně je tomu u šikany pedagoga žáky, kdy zlobení a nerespektování ze strany žáků postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, úmyslným, záměrným a cítí-li pedagog, že není v jeho silách a moci jej zastavit, cítí se bezradně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

(Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení 2016)

Neexistuje přesná jednoznačná hranice mezi tím, jaké chování je už šikanou a jaké ne. Šikana je ve své podstatě obtěžování druhého člověka. Existuje mnoho způsobů, jak může někdo někoho obtěžovat, v praxi je těžké jednoznačně posoudit co šikana je a není. Ve škole učitelé často neberou vážně posměšky, urážky a vulgární nadávky. Je to dáno tím, že jsou učitelé ve školách zvyklí na sprostotu dětí, že ji považují za samozřejmou. Je to něco, co ke škole zkrátka patří a není třeba se tím zabývat. (Bendl 2003, s. 24, 25)

Michal Kolář popisuje rysy šikany ve své knize tak, že jeden, nebo více žáků většinou úmyslně a opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužačky a používá k tomu agresi a manipulaci. (Kolář 2011, s. 32)

Příčiny a důvody šikany jsou různé, jako jejich projevy. Mezi motivy agresorů patří bavení třídy, u chlapců předvádění před dívkami, nebo uspokojení s týráním jiné lidské bytosti, pocit moci a nadřazenosti. (Říčan, Janošová 2010 s. 22)

„Suchá definice samozřejmě nemůže vyjádřit to, co se ve skutečnosti skrývá za obecnými pojmy agrese a manipulace. Proto uvádí (Kolář 2001, s. 28, 29, 30) reprezentativní přehled konkrétních typů a forem agresí a manipulací, které zaznamenal při šetření a nápravě učňovských šikan ve své poradenské praxi.“

- *Fyzická agrese a používání zbraní*
- *Slovní agrese a zastrašování zbraněmi*
- *Krádeže, ničení a manipulace s věcmi*
- *Násilné a manipulativní příkazy*
- *Zraňování izolací, oklikou a „uměleckými“ výtvary*

Žádná definice nemůže přesně popsat, o jak nebezpečný a zvrhlý jev se jedná. Školstvím obchází strašidlo nekázně. Základní úkolem školy je vytvářet dobré sociální klima pro žáky, protože pocit jistoty a bezpečí u dětí je nezbytnou podmínkou pro úspěšné vyučování.

(Bendl 2003, s. 11, 13)

1.1 Školní šikana a její vývoj

Před staletími docházelo k šikaně na internátech, kde starší hrubě zacházeli s mladšími, nebo slabšími a nezkušenými nováčky. (Bendl 2003, s. 15)

Šikana ve škole byla vždy, děti by nebyly dětmi, kdyby neubližovaly slabším. Krutost a zlomyslnost jsou odvěké lidské nectnosti. Starší lidé si většinou na nic takového nepamatují, silní ubližovali slabším vždy, ale ve škole byla přísnější kázeň. Šikanu mají spojenou s armádou, kde mladší chlapci posluhovali starším a bývali ponižováni. (Říčan 1995, s. 16, 17)

„Oproti dřívější době, když mluvíme o šikaně obecně, vykazuje dnešní šikanování některé znaky, které jsou alarmující. Jedná se především o vzrůstající počet případů šikany, snižování věkové hranice agresorů, resp. Aktérů šikany, zvýšenou brutalitu, agrese a rafinovanost šikany.“ (Bendl 2003, s. 16)

V posledních desetiletích stoupá agresivita mládeže, jak víme ze statistik násilných činů. Zkušenější pedagogové jsou si jisti, že šikany přibývá stejně jako jiné agrese. Šikana je mezi školními dětmi aktuální problém jako v jiných zemích. (Říčan 1995, s. 17, 19)

Kolář ve své knize popsal šikanu jako onemocnění celé skupiny. Jde o to, že šikanování není pouze záležitostí agresora a oběti. Neděje se to ve vzduchoprázdnu, ale v nějaké skupině. Rozlišuje pět stádií onemocnění:

1) Zrod ostrakismu

V každé školní skupině jsou jednotlivci, kteří jsou méně vlivní a oblíbení a takoví jedinci většinou zakoušejí prvky šikanování. Jde o mírné, převážně psychické normy ubližování, kdy se okrajový člen necítí dobře-je neoblíben a neuznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, dělají na jeho účet drobné legrácky apod.

2) Přitvrzování manipulace a výskyt fyzické agrese

Ostrakismus přerůstá do dalšího stádia. Žáci potřebují pomoc pedagoga, který umí pracovat se skupinovou dynamikou pro řešení krize. Pokud jsou ponecháni sami sobě, v náročných situacích často použijí destruktivní způsob řešení problému. V praxi to vypadá tak, že ve skupině, kde stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci instinktivně sloužit jako jeho ventil, či jako hromosvod.

U jedinců může vyvolat prolomení posledních zábran zážitek, jak chutná moc, když bijí a týrají někoho slabého. Vývoj onemocnění závisí na postojích žáků k šikaně a na míře pozitivního zaměření skupiny.

Pokud je skupina nějakým způsobem vůči šikaně oslabena, je šikanování trpěno a může přerůst do pokročilých stupňů skupinové destrukce.

3) Klíčový moment-vytvoření jádra agresorů

Často se utvoří skupinka agresorů, úderné jádro, začnou spolupracovat a systematicky šikanují nejvhodnější oběti. Skupiny, které jsou rozděleny na podskupiny, spolu bojují o vliv. Někdy se stane, že vznikne rovnováha mezi podskupinami a násilí se zastaví. Může také dojít ke zvratu, pokud přijde z jiné školy nový agresor nebo oběť.

4) Přijímání normy agresorů

Pokud ve skupině není silná pozitivní podskupina, činnost agresorů může pokračovat a jejich normy se stanou nepsaným zákonem. I ukáznění žáci se můžou začít chovat krutě a to, co hlásají pedagogové, ustupuje do pozadí.

5) Totalita neboli dokonalá šikana

Agresoři sami sebe označují za nadlidi, mazáky a své oběti za podlidi a poddané, ztrácejí zábrany, smysl pro realitu a opakovaně používají násilí. V mírnější podobě se může tento nejvyšší stupeň objevit i ve školách, ale je příznačný spíše pro věznice, výchovné ústavy a vojenské prostředí. (Kolář 2001, s. 36-34)

Janošová (2016, s. 339) popisuje, že teorie šikany v pěti stádiích vychází ze skutečnosti, že neřešená šikana se ve školních skupinách prohlubuje. V jejím důsledku se zároveň zhoršují i celkové vztahy a klima ve třídě.

Je dobré vědět o jednotlivých typech základních šikan co nejvíce. Minimálně bychom měli znát největší obtíže pro jejich odhalování a nápravu.

- 1) U dívek bývá šikana spojená s kamarádstvím a často je jejich trýznitelka přítelkyně, na které je šikanovaná dívka citově závislá. Chlapci naproti tomu šikanují chlapce, kteří nepatří mezi jejich kamarády
- 2) Homofobní šikana je specifický druh šikany, který je namířen vůči lidem, kteří mají homosexuální, bisexuální či transsexuální orientaci. „*Je to dlouhodobé a opakované verbální, či fyzické ubližování člověku, kvůli jiné než heterosexuální orientaci.*“
- 3) Šikany v uzavřených zařízeních, kde je oběť nucena žít s agresory. V tomto smyslu jsou to především internáty a ústavy

(Kolář 2011, s. 78, 79)

Případy nenápadné šikany a vyčleňování vyžadují upravený způsob diagnostiky a řešení.

S těmito podobami šikany se můžeme nejčastěji setkat u:

- 1) dívčích šikan
- 2) šikany žáků posledních ročníků ZŠ a studentů prestižních středních škol
- 3) dlouhodobého skupinového vyčleňování a izolace
- 4) některých podob kyberšikany

(Janošová 2016, s. 340)

Kolik je šikany mezi školními dětmi? Kolik procent dětí patří mezi postižené, kolik procent mezi agresory? Odpověď není lehká především proto, že šikana je různě závažná. „*Existuje*

plynulý přechod mezi nevinným škádlením a surovým posměchem, mezi trochu hrubší legrací a vážnou brutalitou, mrzačící tělo i duši.“ (Říčan 1995, s. 20)

Pro žáky, kteří se chovají zvláště necitlivě a krutě, je nutné zařídit odbornou pomoc. Je nutné psychologické vyšetření, důležitá je i pomoc rodičům těchto žáků v navázání kontaktu s odborníky. Pedagogové by neměli sdělovat své domněnky, že agresory motivovala krutost, žákům ani rodičům. U žáků je nutné rozvíjet morální hodnoty, empatii a zodpovědnost. Učitelé by měli s žáky hovořit o důsledcích jejich chování, popisovat konkrétní chování žáků a emoce, které u něj toto chování vzbuzuje.

(Janošová 2016, s. 150, 151)

V současné době je velkým problémem kyberšikana.

1.2 Kyberšikana

S tradiční šikanou je kyberšikana nerozlučně spjata, mají stejné rysy a projevy. Definovat kyberšikanu není jednoduché, vzhledem k tomu, že je nový fenomén. (Černá 2013, s. 20)

„Kyberšikana spočívá v tom, že se na internetu zveřejňují o oběti pomluvy, nebo i pravdivé, ale choulostivé informace z jejího soukromí, včetně obrazového materiálu. Obrázky bývají navíc upravené tak, aby oběť co nejvíce zostudily.“ (Říčan, Janošová 2010 s. 24)

Kolář (2011, s. 83) definuje kyberšikanu jako jednu z forem psychické šikany. Je to násilné a záměrné chování, prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, prostřednictvím internetu a mobilu.

Vágnerová a kol. (2009, s. 92) definuje kyberšikanu jako druh šikany, která využívá elektronických prostředků, jako jsou mobilní telefony, emaily, pagery, blogy, internet.

Vágnerová a kol. (2009 s. 92) popisuje, jak se kyberšikana projevuje.

- 1) dítěti se někdo snaží prostřednictvím počítače ukrást osobní údaje
- 2) infikuje jeho počítač viry
- 3) zasílá mu agresivní, urážlivé a obtěžující e-maily
- 4) adresuje mu vulgární či výhružné zprávy
- 5) zneužívá (případně vytváří) webové stránky, na nichž zveřejňuje karikatury, slogany, vtipy, fotky a videa, které dítě zesměšňují a jež si přitom může prohlédnout velké množství uživatelů internetu
- 6) napadá oběť na komunitních webech, v diskusních fórech a při chatování

Základní prvky kyberšikany:

- 1) Děje se prostřednictvím elektronických médií
- 2) Opakovanost
- 3) Záměrnost agresivního aktu
- 4) Mocenská nerovnováha
- 5) Oběť vnímá toto jednání jako nepříjemné, ubližující

(Černá 2013, s. 21)

Kyberšikana se může šířit velice rychle a setkat se s ní můžeme kdykoli a kdekoli. Anonymní agresor, který je technicky zdatný, se nemusí příliš bát, že by byl vypátrán. Útočník nevidí reakci svých obětí, a to mu znesnadňuje empatii a uvědomění si svých činů. (Vágnerová a kol. 2009, s. 93, 94)

Základní projevy kyberšikany:

- 1) Vydávání se za někoho jiného (jinak také impersonace) a krádež hesla
- 2) Vyloučení a ostrakizace
- 3) Flaming
- 4) Kyberharašení a kyberstalking
- 5) Pomlouvání
- 6) Odhalení a podvádění
- 7) Happy slapping

(Černá2013, s. 25)

Nejčastější média pro vznik a šíření kyberšikany jsou:

- 1) Sociální sítě (socialnetworkingsites-SNS)
- 2) Online interaktivní hry (včetně MMORPG her)
- 3) Webové stránky
- 4) Instant messaging (IM) a zprávy (SMS a MMS)
- 5) Blogy
- 6) Elektronická pošta (e-mail)
- 7) Chatovací místnosti
- 8) Internetové ankety, dotazníky

(Černá 2013, s. 28)

Moderní technologie nejsou samy o sobě příčinou šikany, jsou důležitým zdrojem informací a komunikace. Když našim dětem zakážeme používat mobilní telefony a internet, je zbytečné doufat, že tím kyberšikana zmizí. Musíme najít příčinu narušených vztahů mezi dětmi.

(Vágnerová a kol. 2009, s. 97, 98)

V České republice není kyberšikana trestným činem, ale může naplňovat skutkovou podstatu některých trestných činů. Například vydírání, pronásledování (stalking), útisk. V *metodickém pokynu MŠMT č.j. 24246/2008-6* jsou základní informace z oblasti školské legislativy, kde jsou upraveny zásady prevence a řešení kyberšikany. Každá škola musí mít vypracován program proti šikanování, který je součástí tzv. Minimálního preventivního programu.

(Rogers 2011, s. 13, 14)

Psychická šikana a kyberšikana způsobují psychická traumata, která nejsou vidět, nepůsobí šrámy, modřiny ani neteče krev. Psychická zranění bývají obtížně léčitelná a dotčený se cítí opuštěný, bezvýznamný a ponížený. Kyberšikana se odehrává ve virtuálním světě, často mimo školu i v prostoru domova. Oběť je pronásledována kdykoli a kdekoli, nemá úniku. Utrpením a ponížením oběti se kochá mnoho lidí. Na zničení oběti stačí, že se dívá celá třída nebo škola. Anonymitu útoku zajišťují moderní zbraně, kdy se mohou používat přezdívky a neznámá čísla. (Kolář 2011, s. 86, 87)

Důležité je s mladými lidmi a dětmi o kyberšikaně mluvit. Bylo zjištěno, že rodiče jsou k používání internetu u dětí pasivní, méně se baví o tom, co děti na internetu dělají a nekontrolují online aktivity. (Rogers 2011, s. 38)

Proč vlastně děti kyberšikanují?

O konkrétních motivech toho moc nevíme. „*Jedním z nejčastějších důvodů pro kyberšikanu je odplata.*“ Často si agresori neuvědomují, jakou újmu oběti způsobují. Další důvody pro agresí je: získávání pozornosti druhých cítit se sám lépe, prosadit se, zasednout si na někoho, kdo je jiný než ostatní. Důvod pro kyberšikanu může být cítit se sám lépe, mít možnost být někdo jiný. (Černá 2013, s. 31, 32)

„*Prostor, kde se kyberšikana odehrává-kybernetický svět, přesahuje hranice školy. Kde mají tedy pedagogové kyberšikanu řešit? Zabývat se jí musí ve všech případech, kdy se o ní dozví.*“

(Kolář 2011, s. 90)

V případě, že se kyberšikana děje v době výuky, školní metodik prevence rozhoduje, zda řešení zvládne škola sama nebo si povolá odborníka. Pokud kyberšikana probíhá mimo školu, potom šikanu přímo neřešíme. Pro řešení kyberšikany potřebujeme počítačovou gramotnost, nebo můžeme spolupracovat s odborníkem ICT. Měli bychom mít cit pro chytáky a slabé stránky metod kyberšikany a vědět o metodách. (Kolář 2011, s. 90, 91)

Co by měli rodiče udělat podle Vágnerové, pokud mají podezření na kyberšikanu?

Uschovat, uložit emaily, SMS od agresora nebo webové stránky, které agresor vytvořil. Vše poslouží jako důkazní materiál.

Zkusit vypátrat, kdo je agresorem (pokud například uvádí své osobní údaje na internetu)

Zkusit kontaktovat poskytovatele serveru, ze kterého agresor šikanuje (chatuje, vytváří webové stránky, odesílá emaily) a požádejte ho, aby útočnickovi zamezil přístup, doložte nevhodné chování důkazním materiálem, pokud jste si ho uložili. (Vágnerová a kol. 2009, s.)

Co by mělo podle Vágnerové udělat vaše dítě?

S agresorem nekomunikovat přes internet, mobil, pomocí SMS.

Změnit svou virtuální identitu, vystupovat pod jiným jménem, přezdívkou, vytvořit si novou emailovou adresu, změnit SIM kartu.

Nikde neuvádět svou skutečnou identitu, jméno, věk, adresu, telefon. Neuvádět žádné údaje o sobě ani o blízkých, podle kterých by ho mohl agresor identifikovat, vystupovat pod nějakou jinou, běžnou, nic neříkající přezdívkou. (Vágnerová a kol. 2009, s. 99)

1.2.1. Protagonisté šikany a jejich oběti

Říčan ve své knize (1995 s. 31, 32) popisuje děti, které šikanují své vrstevníky jako nadprůměrně tělesně zdatné jedince, silné a obratné, a to zvláště pokud jde o chlapce. Ovšem není tomu tak vždycky. Inteligence, která je spojená s bezohledností a krutostí může vyvážit nedostatek tělesné síly. Agresor může pro svůj záměr získat skupinu, proti jejíž převaze je oběť bezmocná. Může šikanu sám vymyslet a zorganizovat, aniž by se oběti dotkl.

Odborníci nezářídka zastávají názor, že agresori, kteří krutě šikanují své bližní, jsou agresivní psychopati. Mimochodem oběti jsou často považovány rovněž za psychopaty, nikoliv však agresivní, ale astenické, případně za lidi, kteří neobstáli v přírodním a společenském výběru a v soutěži se sociálním prostředím. Dá se říci, že zlo se odívá do hávu psychopatologie. V některých případech to jistě platí. Nicméně u šikanovaných vzhledem k četnosti agresorů

(i obětí) bychom se museli domnívat, že do našich škol jsou pečlivě vybíráni pouze psychopati a většina normálních dětí má do školy vstup zakázán. (Kolář 2001, s. 72)

Kolář (1997 s. 48) popisuje setkání s agresory, u kterých je zaráželo, že neměli žádný pocit viny, netrápili se tím, že někomu ublížili a svůj zasloužený trest vnímali jako křivdu. Chyběl jim nadhled na nemorálnost jejich jednání. Šikanující agresori popírají a vytěsňují realitu, odmítají sebe vidět jako tyrany, kteří mučí své spolužáky.

Základním zdrojem morální slepoty agresorů je jejich egocentričnost a sobeckost. Tito siláci se považují za střed světa a z tohoto titulu si upravují mravní normy podle svých potřeb. Je jim cizí úcta k člověku a porozumět utrpení a bolesti bližního je nad jejich možnosti. Lidi používají jako věci, které lze využít a jejich zúžený pohled skutečně vnímá šikanování jako zábavu a legraci. Svědomí se neozývá. (Kolář 1997 s. 49)

Dle Bendla (2003, s. 43) *iniciátory šikany bývají většinou jedinci starší, fyzicky vyspělejší, popř. sociálně narušené osoby. Agresorem se stává obvykle disharmonická osobnost. V mnoha případech pocházejí agresori z rodin, kde se buď otec, nebo matka, popř. oba společně dopouštějí fyzického nebo citového násilí. Posilující vliv na agresivní chování šikanistů má často na svědomí negativní zkušenost z rodiny.*

Vědecká práce norského profesora Dana Olweuse a jiných potvrdila to, co je známým faktem, že existují dvě základní skupiny tyranů:

- 1) Ti, co zažili šikanu na vlastní kůži, šikanovali je doma či ve škole, nebo v obou v případech, jsou osamoceni, jsou to děti, které už to dál nemohli snést
- 2) Oblíbení tyraní- jsou sebevědomí a mají významné postavení mezi ostatními

(Matthews 2015 s. 50)

Říčan a Janošová (2010 s. 54,55) popisují, jak zdání klame, že agresor nemusí být tělesně zdatný, silný a obratný, že i slabý jedinec dokáže vymyslet a zorganizovat šikanu. Agresorem také nemusí být největší rváč ve třídě, naopak šikanující agresor se může dokonale kontrolovat a pečlivě si vybrat čas a místo, aby šikanování utajil.

Vágnerová a kol. (2009, s. 84, 85) popisují tyto typy agresorů

- 1) Hrubíán-primitivní, impulsivní, má narušený vztah k autoritám s kázeňskými problémy, někdy člen gangů

- 2) Slušňák-kultivovaný zdánlivě slušný, sociálně zdatný žák, někdy sadistické tendence v sexuálním smyslu, jedná s chladnokrevnou krutostí, používá k útokům méně sociálně atraktivní či vlivné jedince
- 3) Srandista-zábavný, optimistický, oblíbený, většinou žák se zvýšenou potřebou pozornosti, kterou si zajišťuje škodlivostí vůči obětem

Kolář (1997, s. 54-56) popsal tři typy agresorů, iniciátorů šikanování

- 1) Hrubý, impulsivní, primitivní, se silným energetickým přetlakem, kázeňskými problémy, narušeným vztahem k autoritě, někdy bývá zapojený do gangů páchajících trestnou činností.

Vnější forma šikanování

Šikanuje tvrdě a nelítostně, vyžaduje absolutní poslušnost, šikanování používá cíleně k zstrašování ostatních.

Specifika rodinné výchovy

Často bývá výskyt agrese a brutality u rodičů. Jako by agresoři násilí vraceli nebo ho napodobovali.

- 2) Velmi slušný, kultivovaný, narcistický, zvýšeně úzkostný, sevřený, někdy i se sadistickými tendencemi v sexuálním smyslu.

Vnější forma šikanování

Mučení a násilí je cílené a rafinované, děje se spíše ve skrytu, bez přítomnosti svědků.

Specifika rodinné výchovy

Uplatňování důsledného a náročného přístupu, někdy až vojenského drilu bez lásky.

- 3) Srandista, optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, často oblíbený a vlivný.

Vnější forma šikanování

Šikanuje pro své pobavení i ostatních. Patrná snaha vypíchnout humorné a zábavné stránky.

Kolář nezaznamenal významnější specifika. Pouze v obecnější rovině je přítomna citová subdeprivace a absence duchovních a mravních hodnot v rodině.

Kdo bývá šikanován?

Kritéria jsou velmi různá, výběr oběti bývá naprosto nahodilý, při troše smůly se může stát obětí kterékoliv dítě. Na školách existují i typické oběti, které jsou opakovaně týrané. Neumějí skrývat strach a využívat strachu druhých. Může to být i chlapec tělesně zdatný, ale psychicky bezbranný. Zvýšené riziko, že bude někdo šikanován, existuje, pokud má člověk nějaký handicap. Z tělesných je to malá fyzická síla, obezita, tělesná neobratnost, následky po operaci, vzhled. U psychického znevýhodnění hyperaktivita s poruchou pozornosti, poruchy učení a opožděný duševní vývoj. (Kolář 2001, s. 87-89)

Další variantou je rasová odlišnost. Například jediný Rom ve třídě, mezi bílými a skiny. Tento Rom bývá za narušení čistoty skupiny tvrdě potrestán. (Kolář 1997, s. 59)

V jakém rodinném prostředí vyrůstají oběti?

„Nezdá se, že by jim v raném dětství chyběla rodičovská láska a něha. Spíše nebyly snad pro matčinu úzkost dostatečně vedeny k samostatnosti a nenaučily se prosadit v dětském světě. To se ovšem dá později do značné míry napravit.“ (Říčan 1995, s. 38)

Kolář (1997 s. 59), oběti šikany rozdělil do skupin:

- 1) *Oběti slabé s tělesným a psychickým handicapem*
- 2) *Oběti silné a nahodilé*
- 3) *Oběti deviantní a nekonformní*

„Dále rozlišujeme oběti, které nemají ani jednoho kamaráda a jsou zcela izolované, a oběti, které mají alespoň jeden pozitivní opěťovaný vztah.“

Situace nemusí být přehledná, i žáci, kteří jsou vyhlášeni darebáči a provokatéři mohou být oběti. Někdy se stává, že oběť je současně agresorem. Rozpletení problému bývá velmi obtížné. (Kolář 1997. s. 59)

Skryté nebo pozdě odhalené šikanování způsobuje škody všem členům skupiny. Hlavní destruktivní účinky jsou čtyři:

- 1) *Poškození fyzického a psychického zdraví obětí*
- 2) *Fixování antisociálních postojů u agresorů*
- 3) *Ztráta iluzí o společnosti u ostatních členů skupiny*

4) *Snížený efekt pedagogického působení u skupiny jako celku*

(Kolář 1997, s. 67, 68)

Středem pozornosti v průběhu vyšetřování bývá obvykle agresor. Dítěti, které bylo jeho obětí, se během vyšetřování ani po něm často nevěnuje dostatečná pozornost. Při tom vyšetřování je pro něj pochopitelně velmi nepříjemné. Obvykle musí vypovídat o tom, jaká příkoří se mu děla, a otevřeně přiznat, že se nedokázalo bránit, což může mít dopad na jeho psychické zdraví. Je proto důležité, aby rodiče pro své dítě vyhledali adekvátní psychologickou pomoc, nejlépe již na počátku vyšetřování. (Vágnerová a kol. 2009 s. 33)

Závažnost poškození závisí na tom, jaké míry destruktivní síly šikanování dosáhlo a jestli bylo krátkodobé, nebo dlouhodobé. Důležitá je i míra obranyschopnosti oběti. Tragické je, když dojde ke zlomení oběti, rozbití její identity a trvalého pocitu bezmoci, závislé otrocké poddajnosti a věrnosti agresorovi. (Kolář 1997, s. 68)

„Jak se budou vyvíjet životy agresorů a jejich obětí?“

Dětsí agresori se v posledních ročnících základní školy často zhoršují v prospěchu a stávají se členy pochybných part. Hůře využívají svých schopností a v dospělosti mají mnohem více konfliktů se zákonem než ostatní děti. Lze se domnívat, že dokážeme-li zastavit jejich agresi v dětském věku, snížíme riziko jejich kriminalizace v dospělosti. Dopustíme-li naopak, aby získaly zkušenost, že se krutost vyplácí, jejich agresivita bezpochyby poroste. Šikanující děvčata se podle výsledků výzkumu nedostávají do konfliktu se zákonem častěji než ostatní, zjistilo se však, že bývají krutá k vlastním dětem.“ (Říčan 1995, s. 38)

Snížená sebeúcta, nadměrná úzkost, deprese, to žákům způsobuje dlouhodobá šikana. Někteří žáci se těmto stavům chtějí vyhnout a sahají po alkoholu nebo drogách. Následky dlouhodobé šikany jsou v podstatě stejné jako u dlouhodobého týrání. Není ani důležité, jestli jde o šikanu tělesnou, nebo vyčleňování a izolaci. Obojí způsobuje stejnou bolest.

(Janošová 2016, s. 209)

2 PREVENCE ŠIKANY

Otázkou zůstává, jestli je vůbec možné zastavit epidemii školních šikan. Jestliže ano, pak jak? Podle Koláře je odpověď povzbudivá, možné to je.

Uvědomme si, že úspěšná léčba na nás klade jasné požadavky. Je nezbytná dobrá metodická výzbroj. Je zapotřebí, aby co nejvíce odborníků připustilo, že šikanování na školách je mimořádně závažný problém. Důležité je těmto zájemcům o změnu, kterých není v současnosti málo, zabezpečit možnost získat odbornou kvalifikaci pro různé úrovně prevence šikanování. Nezbytným požadavkem pro pozitivní zvrát v situaci je prosazení celkově promyšleného postupu nejen na úrovni jednotlivé školy, ale i na úrovni celého resortu školství. Jinak řečeno, úspěšnou cestou ke zkrocení rozbujelého násilí může být pouze postupné rozvíjení prevence na co největším počtu škol za aktivní podpory a pomoci ministerstva školství a krajských úřadů. (Kolář 2001, s. 197)

Mnohem snadnější, účinnější a levnější je zlu předcházet než později proti němu bojovat. Prevence šikany je na místě jak tam, kde k ní dosud nedochází, tak tam, kde k ní prokazatelně došlo, kdy byla uplatněna opatření k bezprostřední nápravě a kde jde nyní o odstranění hlubších příčin a o to, aby se problémy neopakovaly. Metody prevence jsou v obou případech přibližně stejné. (Říčan 1995 s. 71)

Jak předcházet a čelit šikanování? Slouží nám k tomu různá opatření, přístupy, zásady, metody a prostředky. Patří sem i povědomost o příčinách a stádiích šikanování, porozumění situaci, ze které k šikaně dochází. Mezi preventivní opatření patří informovanost žáků o linkách důvěry, sdílení kontaktních adres e telefonních čísel, na které se mohou v případě potřeby obrátit. (Bendl 2003, s. 77)

Schéma prevence školních šikan

- 1) Pedagogická komunita, která posiluje imunitu školních skupin a celých škol proti onemocnění šikanováním.
- 2) Specifický program proti šikanování jako součást školní komunity, který dokáže případné onemocnění brzy odhalit a účinně léčit.
- 3) Odborné služby resortu školství, tvořené pedagogicko-psychologickými centry, diagnostickými ústavami apod., jejímž úkolem je řešit pokročilé šikany a poskytnout servis v oblasti prevence šikanování.

- 4) Spolupráce škol s odborníky a nestátními organizacemi zabývajícími se prevencí šikanování. Patří sem například spolupráce s kriminalisty pro mládež, sociálními kurátory, dětskými psychiatry, při brutálních šikanách.
- 5) Podpora a pomoc ministerstva a krajských úřadů školám při vytváření prevence šikanování.
- 6) Kontrola škol ze strany České školní inspekce, ministerstva školství a krajských úřadů, jestli jsou připraveny ochránit žáky před šikanováním.
- 7) Monitorování situace a zabezpečování ochrany práv dětí nevládními organizacemi, jako je například Amnesty International v ČR, Občanské sdružení proti šikaně apod.“

(Kolář 2001, s. 198)

Prevence na úrovni školy jako celku

Vzájemná solidarita pedagogů je základní podmínkou dobré práce školy obecně. Pokud dojde k šikaně, nesmírně záleží na tom, zda se pedagog může spolehnout na ředitele, který stojí za ním, před žáky i rodiči, i před nadřízenými orgány. (Říčan, Janošová 2010 s. 111)

Organizace a hustota dozoru je účinným preventivním prostředkem proti šikaně. Pokud je dostatek pedagogů na chodbách během přestávek, tím méně mají agresori příležitosti k šikaně. K prevenci šikany patří také kontrola všech málo frekventovaných prostor a zákoutí, kde by mohlo docházet k šikaně. Do některých míst je možné školním řádem zakázat žákům přístup. (Říčan, Janošová 2010, s. 111, 112)

„Školní řád by měl obsahovat obecné zásady solidarity, ohleduplnosti a ochrany slabých, ale ovšem i výslovný zákaz fyzického násilí, zneužívání síly k ubližování bezbranným a zákaz dalších způsobů jednání, jež zahrnujeme pod pojem šikany. Šikana jako taková podle našeho názoru nemusí být zmíněna. Se školním řádem, včetně sankcí za jeho porušování, musí být seznámeni všichni žáci i jejich rodiče.“ (Říčan, Janošová 2010, s. 112)

Dle Bendla (2003, s. 145) je důležitá práce se všemi žáky ve třídě, ochota převzít zodpovědnost v oblasti prevence a řešení problémů mezi spolužáky. Vhodnou možností je žákovská samospráva, kdy se žáci podílejí na chodu a organizaci školy a mohou se vyjadřovat k mnoha věcem. Předpokládá se komunikace mezi žáky a také mezi žáky a učiteli. Žákovská samospráva je orgán tvořený pro žáky, který jim umožňuje spoluúčast v rozhodování a uskutečňování všech otázek týkajících se jejich zájmů, práv a povinností ve škole i v mimoškolním životě.

Etická výchova aplikovaná na šikanu spočívá v podstatě v tom, že dětem vštěpujeme základní hodnoty, na nichž stojí naše společnost. Je to úcta ke každé bytosti, solidarita, soucit, obětavost, čest. (Říčan, Janošová 2010, s. 112)

Základním předpokladem úspěšného boje proti šikaně je připuštění si možnosti jejího vzniku a existence na škole, kde působíme, i osvěta pro členy školního společenství. Velmi důležitým předpokladem řešení šikany je odvaha obětí a ochota okolí oznamovat na příslušná místa jednotlivé incidenty. (Bendl 2003, s. 78)

Úspěšná práce učitelů v boji proti šikanování mezi žáky je rovněž pečlivý záznam všech případů šikanování. (Bendl 2003, s. 79)

2.1 Pomoc obětem šikany

Šikana se může objevovat už v mateřské škole, jsou to spíše zárodečná stádia tohoto destruktivního fenoménu. Skrytá a neléčená šikana i tady působí velké škody a trápení, které zasáhnou děti, rodiče i pedagogy. Škola musí zabezpečit ochranu dětí před šikanou a po rozkrytí šikany zvolit podle situace vhodný způsob nápravy.

(Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení 2016)

- 1) Rozhovor s dítětem, které ubližuje-pedagog srozumitelně sdělí dítěti, že porušilo pravidla, navrhuje a ukazuje mu adekvátní varianty v projevech chování, pokud je to možné pochválí za zlepšení
- 2) Zavedení ochranného režimu oběti-jíž v počátku MŠ nastaví přísnější dozor, v komplikovanějších případech oběť a útočníka v rámci možností od sebe oddělí., není vhodná konfrontace agresora s obětí
- 3) Práce se skupinou-MŠ využije intervenční program, v němž žáci získají žádoucí vzory chování. Vhodné jsou činnosti podporující spolupráci, kde nejsou vítězové ani poražení
- 4) Rozhovor se zákonnými zástupci dítěte agresora-měla by proběhnout až tehdy, když je situace zmapovaná, důležité je získat si rodiče pro spolupráci.

Škola může zvolit i kombinaci výše uvedených metod.

(Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení 2016)

Bývalé oběti popsaly různé vlastní strategie při zvládání šikany.

- 1) Našli si ve své třídě nové kamarády, nejlépe s vysokým skupinovým statusem
- 2) Žáci začali šikanu ignorovat, začali se proti šikaně bránit protiútokem, nebo šikanujícímu řekli, aby s útoky přestal
- 3) Ně kterým žákům pomohlo, že vyrostli ze své buclatosti, nebo že změnili oblékání

(Janošová 2016, s. 204)

U oběti šikany se nepoužívají výslechové praktiky. Je zásadní chyba, aby se oběť nutila násilím o šikaně mluvit. Musíme se dozvědět co nejvíce konkrétních informací, abychom mohli pomoci. Důležitá je diskretnost, ujistění o bezpečné pomoci a aktivní naslouchání. Součástí rozhovoru jsou různé techniky, povzbuzování, objasňování, parafrázování, shrnutí, uznání. (Kolář 2011, s. 191)

Dojde-li k šikanování ve školských službách, má škola povinnost oznámit tuto skutečnost zákonnému zástupci. Orgánu sociálně-právní ochrany dětí škola ohlašuje skutečnost, že dítě je v ohrožení, buď ho ohrožuje někdo jiný, nebo se ohrožuje svým chováním samo. Základním nástrojem práce OSPOD je vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plánování koordinované intervence.

(Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních 2016)

Jak mohou pomoci rodiče dítěti, které je šikanované?

Nejdříve se snažit získat co nejvíce informací, co se vlastně stalo. Je důležité mít přesné informace, zjistit si jména, které v případě figurují a časové údaje. Pokud ještě o šikaně neví někdo z představitelů školy, informovat školu a navštívit třídního učitele, případně ředitele školy. Zákonný zástupce má povinnost školu informovat, ukládá to školský zákon.

(Vágnerová a kol., 2009, s. 116)

Říčan (1995, s. 64, 65) popisuje, jak mohou pomoci rodiče šikanovaných dětí.

- 1) Ujistit dítě, že má naši podporu a ochranu.
- 2) Zaznamenat si přesně co se stalo, kolikrát a kde se to stalo, kdo byl přítomen. Dítě může ze strachu podat nepřesné informace.
- 3) Neposílat dítě do školy, pokud jde o závažné ubližování a dokud nemáte jistotu, že se věc správně řeší.
- 4) Oznamit šikanu třídnímu učiteli, a pokud nemáte důvěru v jeho schopnosti, tak řediteli školy. Je dobré, pokud se jednání zúčastní oba rodiče.
- 5) Žádejte po vedení školy, aby vám sdělili, jak hodlají postupovat. Škola je povinna zajistit dětem bezpečí, ukládá jí to Úmluva o právech dítěte, která má v této zemi platnost zákona. Rodiče mají v krajní situaci možnost školu žalovat.
- 6) Sejděte se s rodiči agresora, požádejte je, aby své dítě usměrnili, pokud budou slušní lidé, vyjdou vám vstříc.
- 7) Zajistěte dítěti ochranu proti šikaně cestou do školy a ze školy.
- 8) S dítětem o záležitosti denně mluvejte, dokud nebude vyšetřena, jeho názory berte vážně.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 SPOLUPRÁCE SE ZÁKLADNÍMI ŠKOLAMI

V praktické části mé bakalářské práce jsem se zabývala problémem šikany na druhém stupni základních škol v okrese Přerov. Absolvovala jsem praxi v Pedagogicko-psychologické poradně v Přerově jako praktikantka metodicky prevence. Cílem mé praxe bylo podílet se na činnosti metodika prevence, tedy na preventivních programech se žáky na základních školách, diagnostiky klimatu třídních kolektivů a intervenčních programech.

V pedagogicko-psychologické poradně jsem se dozvěděla, jak častý je výskyt šikany na základních školách. Tento problém se týká většiny škol. Po prověření případů se ne vždy jedná o šikanu, ale je důležité všechny podněty k šetření brát vážně.

Z tohoto důvodu jsem se rozhodla provést výzkumné šetření na základních školách v okrese Přerov, abych zjistila míru informovanosti žáku o šikaně a její četnost.

Pro můj výzkumný vzorek bylo vybráno šest základních škol v okrese Přerov, žáci druhého stupně. Výzkumu se zúčastnilo 672 respondentů, z toho 345 chlapců a 327 dívek.

3.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem mého výzkumu je zjistit, jaká je informovanost žáků o problému šikany, jaké s ní mají zkušenosti, kde šikana nejčastěji probíhá, a jestli by žáci pomohli šikanovanému. Žáci měli možnost napsat svůj názor na šikanu, co by bylo třeba udělat, aby se neděla. Na základě stanovených výzkumných cílů byl zvolen kvantitativní výzkum za pomoci dotazníkového šetření.

Pro ověření cílů byly stanoveny čtyři hypotézy:

H₁: S šikanou mají větší zkušenosti chlapci než dívky

H₂: Více než 70% žáků umí vysvětlit, co znamená šikana

H₃: Žáci ví, jakým způsobem se proti šikaně bránit

H₄: Žáci mají svůj názor, na to, co je třeba udělat, aby se šikana neděla

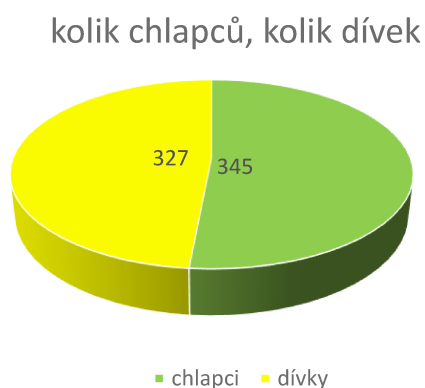
3.2 Dotazník

Mého výzkumu se zúčastnilo 672 žáků z pěti základních škol.

Otázka č.1

Jsem chlapec, nebo dívka?

Chlapců 345, Dívek 327

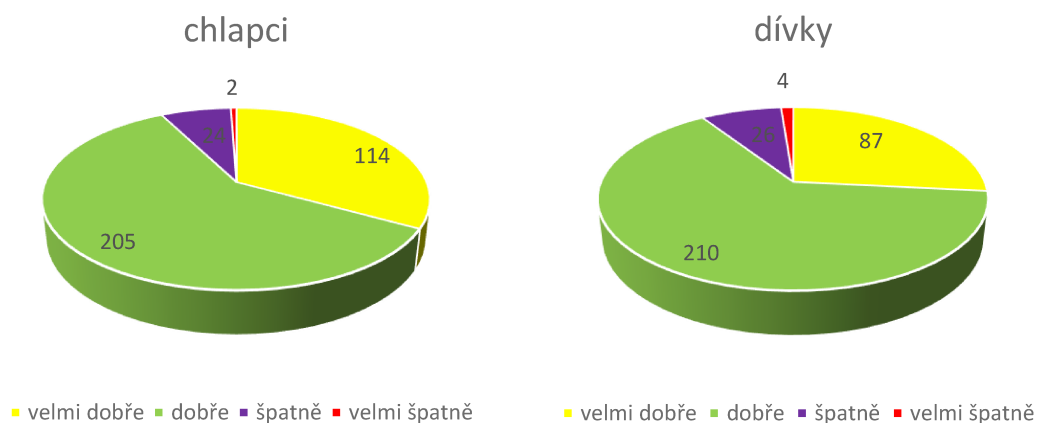
Graf.1

Otázka č.2

Jak se cítíš ve své třídě?

114 chlapců se cítí ve své třídě velmi dobře, 205 chlapců se cítí dobře, 24 se cítí špatně a 2 velmi špatně.

87 dívek se cítí ve své třídě velmi dobře, 210 dívek se cítí dobře, 26 dívek se cítí špatně a 4 se cítí velmi špatně.

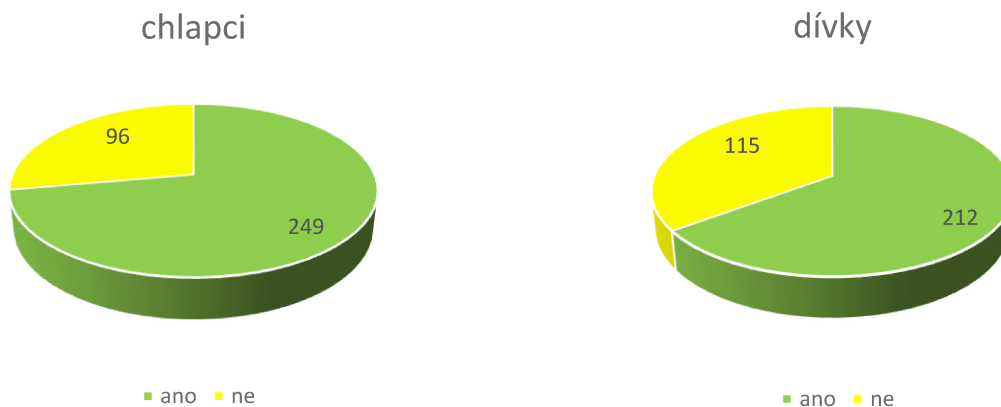
Graf č.2

Otázka č.3**Myslíš, že jste dobrý kolektiv?**

249 chlapců si myslí, že jsou dobrý kolektiv, 96 chlapců si myslí, že nejsou dobrý kolektiv.

212 dívek si myslí, že jsou dobrý kolektiv, 115 dívek si myslí, že nejsou dobrý kolektiv.

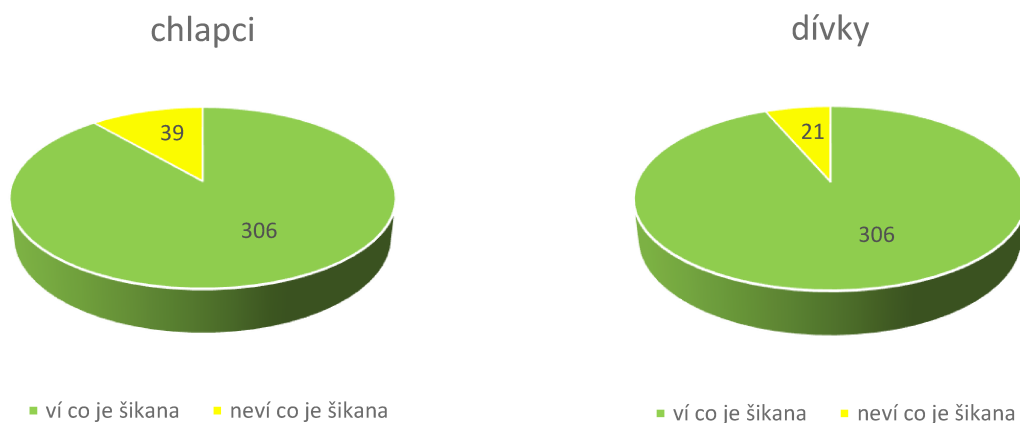

Graf č.3

Otázka č.4**Co je podle tebe šikana? Zkus to vysvětlit svými vlastními slovy.**

306 chlapců dokázalo vysvětlit vlastními slovy co je šikana, 39 chlapců neví.

306 dívek dokázalo vysvětlit vlastními slovy co je šikana, 21 dívek neví.

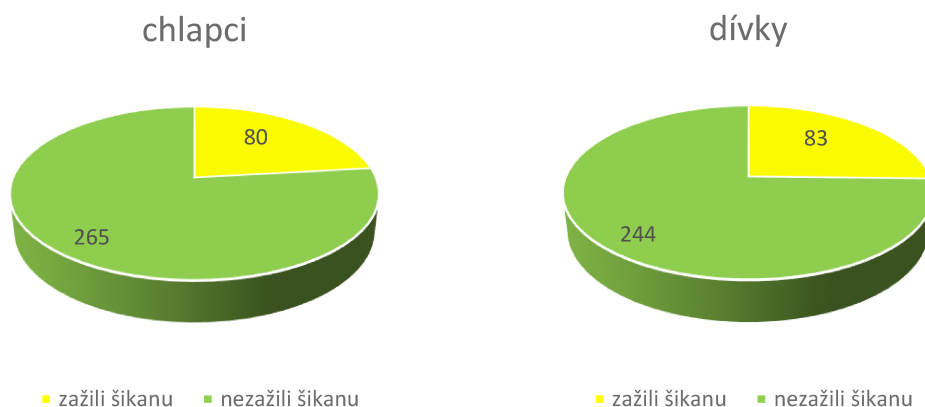

graf č.4

Otázka č.5**Zažil/a jsi někdy šikanu?**

80 chlapců zažilo šikanu, 265 chlapců šikanu nezažilo.

83 dívek zažilo šikanu, 244 dívek šikanu nezažilo.

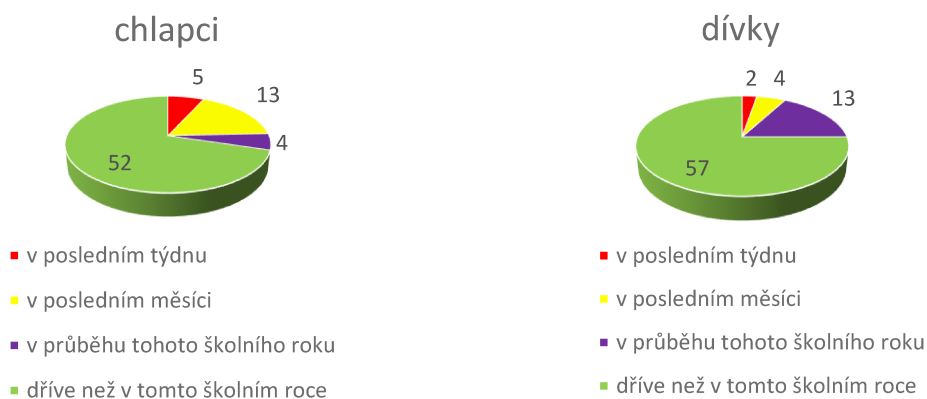

Graf č.5

Otázka č.6**Kdy se to stalo?**

5 chlapců odpovědělo v posledním týdnu, 13 chlapců v posledním měsíci, 4 chlapci v průběhu tohoto školního roku, 52 chlapců dříve než v tomto školním roce.

2 dívky odpověděly v posledním týdnu, 4 dívky v posledním měsíci, 13 dívek v průběhu tohoto roku, 57 dívek dříve než tomto školním roce.

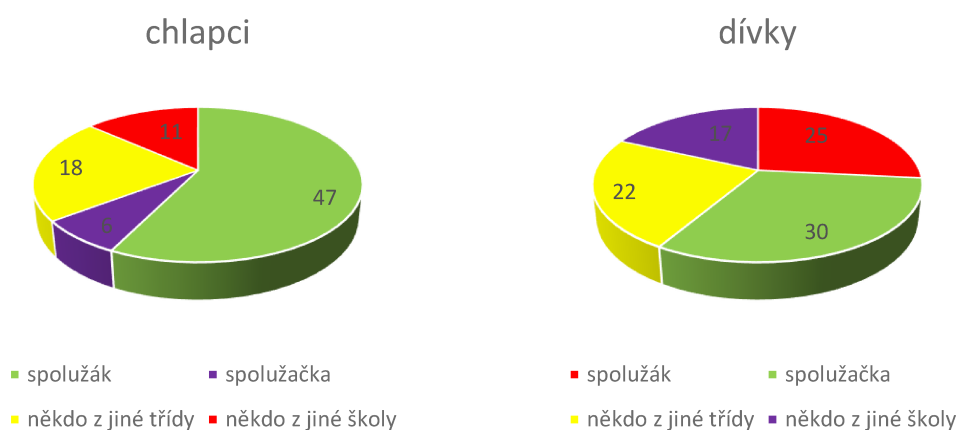

Graf č.6

Otázka č. 7**Ten, kdo ti ubližuje/ubližoval je:**

47 chlapců odpovědělo spolužák, 6 odpovědělo spolužačka, 18 někdo z jiné třídy, 11 někdo z jiné školy.

25 dívek odpovědělo spolužák, 30 odpovědělo spolužačka, 22 někdo z jiné třídy, 17 někdo z jiné školy.

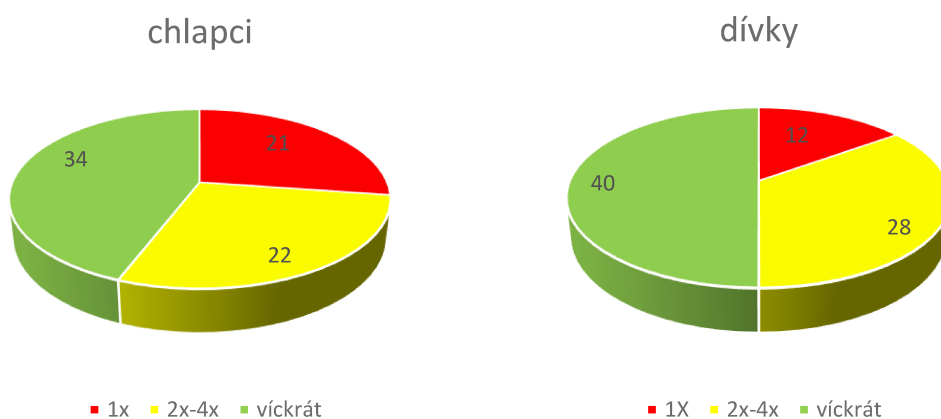

Graf č.7

Otázka č. 8**Kolikrát ti bylo ubližováno?**

21 chlapců odpovědělo 1x, 22 chlapců 2x-4x, 34 chlapců víckrát.

12 dívek odpovědělo 1x, 28 dívek 2x-4x, 40 dívek víckrát.

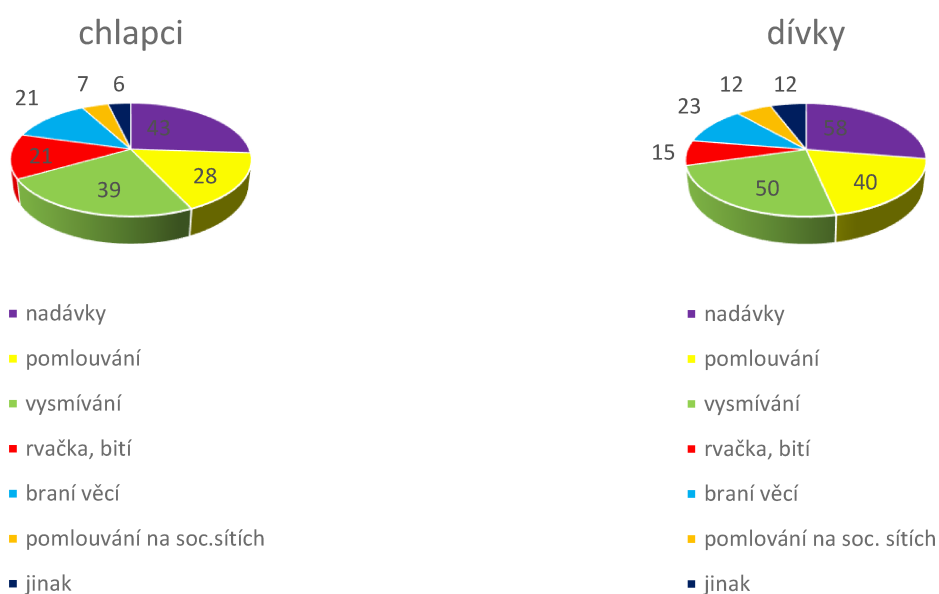
Graf č.8

Otázka č.9

Jakým způsobem ti bylo ubližováno?

Tabulka č.1

	nadávky	pomlouvání	vysmívání	rvačka, bití	braní věcí	pomlouvání na soc. sítích	jinak
chlapci	43	28	39	21	21	7	6
dívky	58	40	50	15	23	12	12

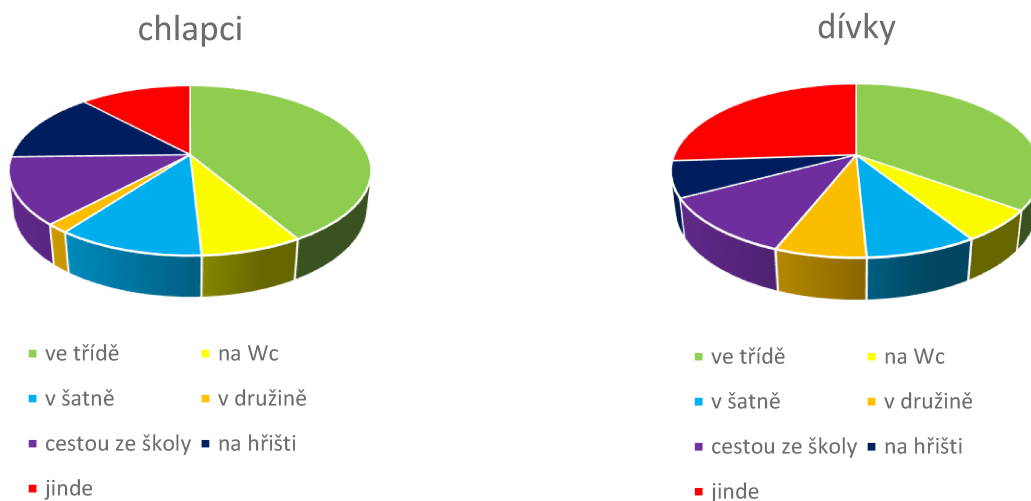
Graf č.9

Otázka č.10

Kde se to děje/dělo?

Tabulka č.2

	ve třídě	na WC	v šatně	v družině	cestou ze školy	na hřišti	jinde
chlapci	49	9	13	2	15	16	14
dívky	47	8	11	9	15	9	35

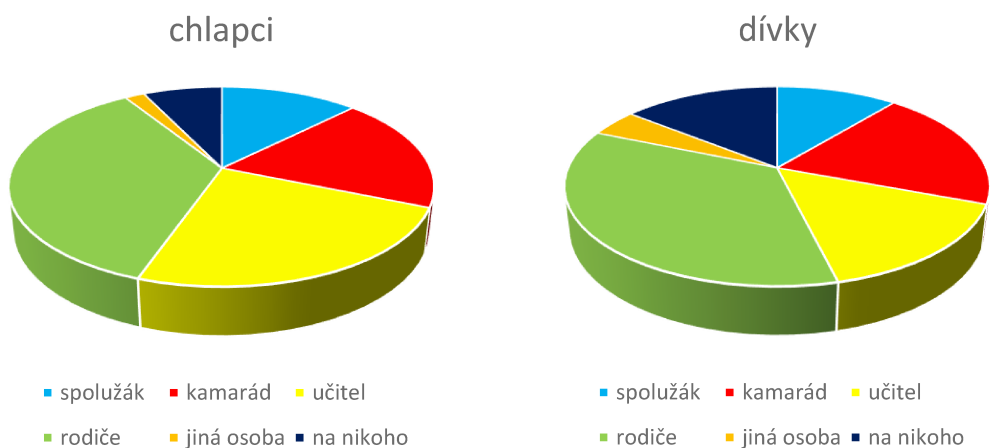
Graf č.10

Otázka č.11

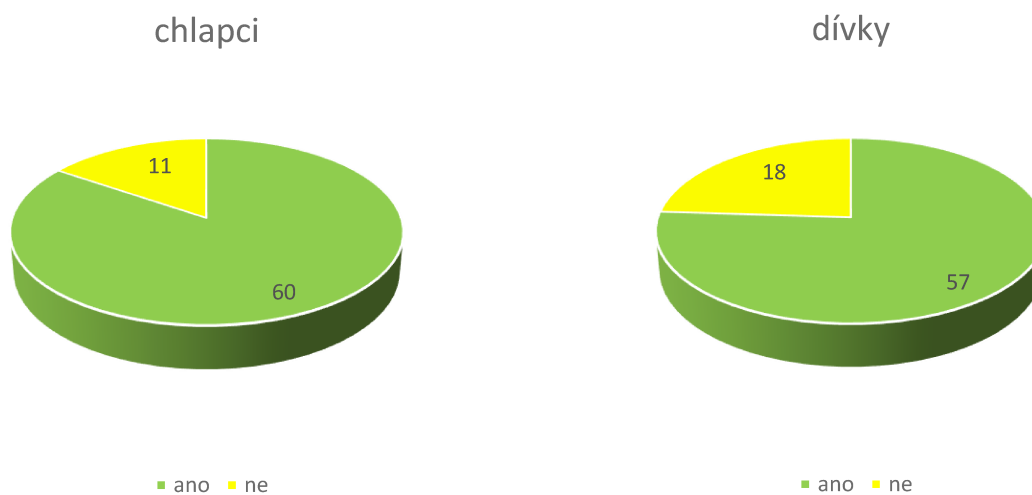
Na koho ses mohl(a) obrátit o pomoc?

Tabulka č.3

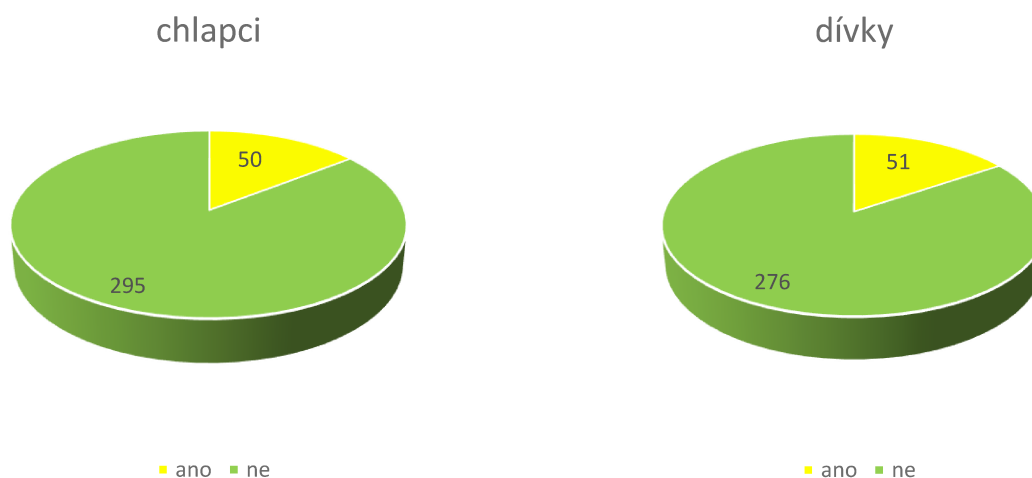
	spolužák	kamarád	učitel	rodiče	jiná osoba	na nikoho
chlapci	14	21	27	40	2	8
dívky	10	18	14	32	4	13

Graf č.11

Otázka č. 12**Pomohl ti ten, komu jsi o tom řekl/a?****60 chlapců odpovědělo ano, pomohli mi, 11 chlapců odpovědělo ne.****57 dívek odpovědělo ano, pomohli mi, 18 dívek odpovědělo ne.**

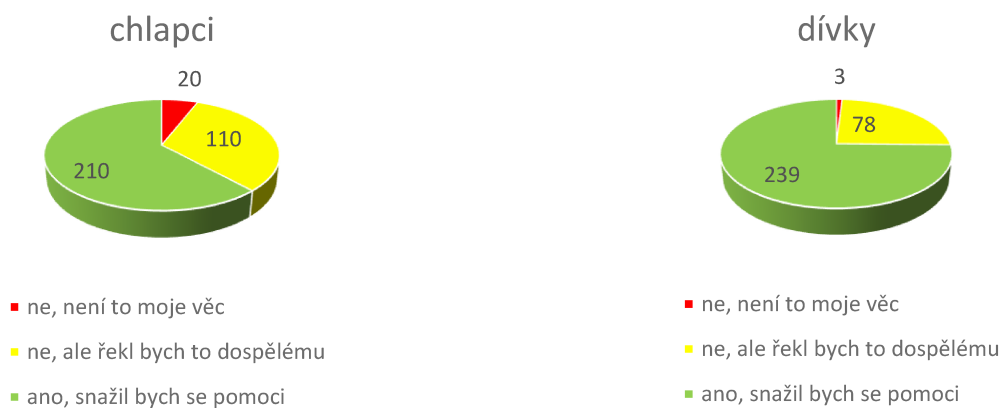
Graf č.12

Otázka č.13**Setkal(a) ses někdy s kyberšikanou?****295 chlapců se s kyberšikanou neseťkalo, 50 zažilo kyberšikanu.****276 dívek se s kyberšikanou neseťkalo, 51 zažilo kyberšikanu.**

Graf č.13

Otázka č.14**Co považuješ za kyberšikana?****305 chlapců dokázalo vysvětlit co je kyberšikana, 40 chlapců nikoli.****295 dívek dokázalo vysvětlit co je kyberšikana, 32 dívek nikoli.**

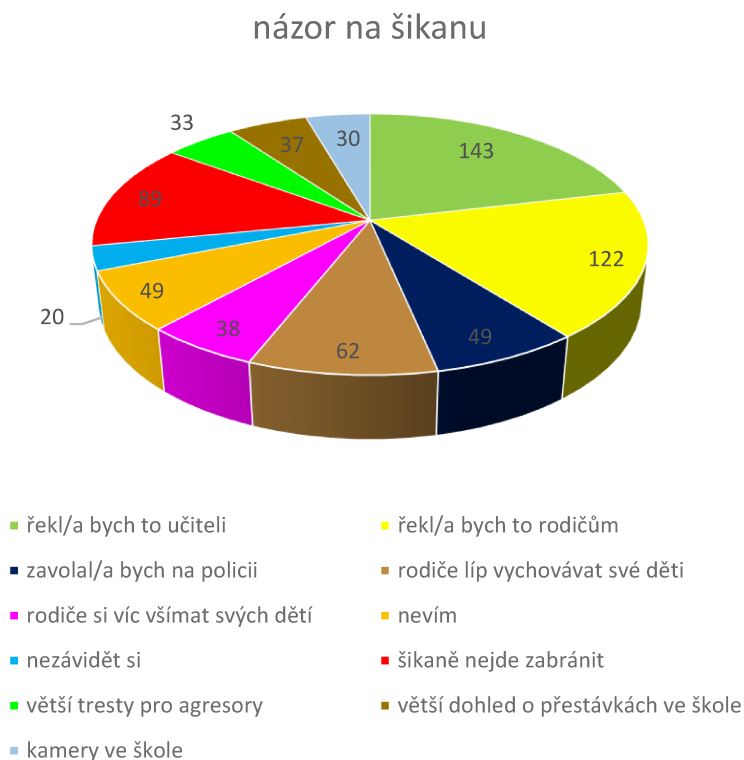
Graf č.14

Otázka č. 15**Pomohl(a) bys šikanovanému?****20 chlapců odpovědělo, že to není jejich věc, 110 chlapců by to řeklo dospělé osobě, 210 chlapců by se snažilo pomoci.****3 dívky odpověděly, že to není jejich věc, 78 dívek by to řekly dospělé osobě, 239 dívek by se snažilo pomoci.**

Graf č.15

Otázka č. 16

Napiš svůj názor na šikanu – co by podle tebe bylo třeba udělat, aby se šikana neděla.

Graf č.16

Nejvíce, tedy 143 dívek i chlapců odpovědělo, že o šikaně by řekli svému učiteli, 122 žáků by to řeklo svým rodičům, 89 žáků si myslí, že šikana tady byla vždy a nejde jí zabránit, 62 žáků si myslí, že by rodiče měli líp vychovávat své děti, 49 žáků by volalo policii, 49 žáků neví co dělat, aby se šikana neděla, 38 žáků by chtělo, aby si rodiče více všímali svých dětí a starali se o ně, 37 žáků by chtělo větší dohled o přestávkách, škole, 33 žáků by chtělo větší tresty pro agresory, 30 žáků by chtělo kamery ve škole, 20 žáků by chtělo, aby si žáci mezi sebou nezáviděli.

3.2.1 Vyhodnocení dotazníku a hypotéz

V úvodu mé praktické části byly stanoveny čtyři hypotézy. Dotazníkovým šetřením jsem si tyto hypotézy ověřila.

H₁: S šikanou mají větší zkušenosti chlapci než dívky

Pro ověření této hypotézy jsem použila odpověď v dotazníku na otázku č.5, kde jsem se ptala, jestli někdy žáci zažili šikanu na sobě.

Počet chlapců, kteří zažili šikanu je 80 z celkového počtu chlapců 345, tj.23%

Počet dívek, které zažily šikanu je 83 z celkového počtu 327, tj.25%

V tomto případě lze konstatovat, že hypotéza H₁ byla vyvrácena. Dotazníkovým šetřením se zjistilo, že chlapci nemají větší zkušenosti s šikanou jako dívky.

H₂: Více než 70 % žáků umí vysvětlit, co znamená šikana

Pro ověření této hypotézy jsem ve svém výzkumu použila v dotazníku otázku č. 4., kde jsem se ptala, co je podle tebe šikana? Zkus to vysvětlit vlastními slovy. Z dotazovaných 672 respondentů dokázalo vysvětlit co je šikana 612 žáků tj. 91%

Vzhledem k tomu, že, pojem šikana dokáže vysvětlit více než 70 % žáků, lze říci, že tato hypotéza byla potvrzena.

H₃: Žáci ví, jakým způsobem se proti šikaně bránit

Pro ověření této hypotézy jsem ve svém výzkumu použila otázku č. 11, kdy jsem se ptala, na koho by se mohli obrátit o pomoc, v případě šikany. Je pozitivní, že by se děti svěřily spolužákovi, kamarádovi, učiteli, rodičům. Jen 12 % z dotázaných se neobrátil s pomocí na nikoho. Z tohoto důvodu lze říct, že hypotéza H₃ byla potvrzena.

H₄: Žáci mají svůj názor, na to, co je třeba udělat, aby se šikana neděla

Pro ověření této hypotézy jsem použila otázku č. 16, kdy jsem se ptala na názory žáků, co by bylo třeba udělat, aby se šikana neděla. Za pozitivní se dá považovat, že odpovědělo 100% žáků. Odpovědi byly různé, ale důležité je, že se nebojí s tímto problémem svěřit svým rodičům, učitelům, kamarádům. 6% dětí by si přálo, aby měli rodiče na své děti více času, věnovali se jim, chtěli by větší dohled od učitelů o přestávkách, nebo kamery ve školách.

5% respondentů by chtělo pro agresory tvrdší tresty a 13% si myslí, že šikaně nejde zabránit bude tady pořád. Lze tedy říci, že se hypotéza H₄ potvrdila.

4 ZÁVĚR

Bakalářskou práci mám rozdělenou do dvou základních částí, teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsem se snažila definovat co je šikana, popsat její podoby a příčiny. Zabývala jsem se vývojovými stádii a důsledky šikany. Čerpala jsem z odborných knih, nejvíce jsem využila poznatků Říčana, Bendla a Koláře. Jejich nedílnou součástí byla také kyberšikana, která je v dnešní době moderních technologií velice aktuální.

Cílem mé praktické části bylo pomocí anonymních dotazníků vyvrátit nebo potvrdit stanovené hypotézy, dokázat četnost výskytu agresivity u žáků na základních školách a zjistit názory dětí na danou problematiku. Potvrdilo se mi, že šikana existuje a v dost vysoké míře. Je potřeba, abychom si uvědomili, že se to týká každého z nás. Z dotazníkového šetření vyplynulo, jak důležitá je pro děti rodina, její zázemí a pocit jistoty. Funkční rodina zajistí dětem bezpečí a nemají problém se rodičům svěřit. Úplná rodina, výchova dětí a dobrý příklad rodičů je prevence proti násilí. Také profesionalita učitelů je velmi důležitou součástí našeho školského systému při řešení a obraně proti šikaně.

V dnešní době se o šikaně hodně mluví, není to tím, že by dříve šikana nebyla. Šikana je součástí školských zařízení, byla tady vždy, ale našim cílem je šikaně předcházet. Slouží k tomu především preventivní programy, kterých jsem se aktivně účastnila. Je důležité dětem zábavnou formou ukázat, jak budovat přátelské vztahy mezi lidmi a prostředí v jejich kolektivu. Všichni členové naší společnosti musí mít stejný zájem na minimalizování násilí a bezpráví.

Řešení šikany a agresivity u dětí je velký a dlouhodobý problém. Velmi důležitá je vůle učitelů problémy se šikanou řešit, ne je bagatelizovat, nebo je popírat. S těmito problémy může pomoci i pedagogicko-psychologická poradna, kde se setkávají s šikanou v praxi, mají zkušenosti, jak se v dané situaci zachovat, a dokážou poradit.

Oběti šikany bývají často děti, které jsou nějak odlišné. Může to být barva pleti, sociální původ, národnost. Každé dítě má právo na pocit bezpečí, svobodu a právo vzdělávat se. Je na nás na dospělých učit děti toleranci, respektování jiných národností, názorů. Je také na nás dospělých předávat správné morální hodnoty dalším generacím.

4.1 Resumé

V mé práci se věnuji problematice šikany, především ve školním prostředí.

Teoretická část je dělená do dvou hlavních kapitol. V první část popisuji pojem šikana, její vznik, podoby a příčiny. Popisuji kyberšikanu-v dnešní době aktuální podobu šikany.

V druhé části teorie se věnuji prevenci a pomoci obětem šikany.

V praktické části jsem se zaměřila na základní školy v okrese Přerov. Formou anonymních dotazníků jsem se snažila získat pravdivé informace. Výsledek šetření jsem pro přehlednost uspořádala do barevných grafů.

Z mé bakalářské práce vyplynula skutečnost, že šikana na našich základních školách existuje v dost vysoké míře. Svědčí o tom řada provedených výzkumů a také mé šetření. Úkolem naší společnosti je nezavírat oči před tímto problémem, snažit se řešit vzniklé situace a nepodcenit prevenci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BENDL, Stanislav. Prevence a řešení šikany ve škole. Praha: ISV, 2003. Pedagogika (ISV). ISBN 80-866-4208-9.
- [2] ČERNÁ, Alena. Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.
- [3] JANOŠOVÁ, Pavlína, Lenka KOLLEROVÁ, Kateřina ZÁBRODSKÁ, Jiří KRESSA a Mária DĚDOVÁ. Psychologie školní šikany. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2992-3.
- [4] KOLÁŘ, Michal. Bolest šikanování: [cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách]. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8513-X.
- [5] KOLÁŘ, Michal. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.
- [6] KOLÁŘ, Michal. Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8123-1.
- [7] MATTHEWS, Julie a Andrew MATTHEWS. Stop šikaně! Jihlava: Baroque Partners, 2015. ISBN 978-80-87923-06-1.
- [8] ROGERS, Vanessa. Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.
- [9] ŘÍČAN, Pavel. Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál, 1995. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8049-9.
- [10] ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. Jak na šikanu. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2991-6.
- [11] VÁGNEROVÁ, Kateřina a Markéta BAJEROVÁ. Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7
- [12] Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních. 2016

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ZŠ	Základní škola
SIM	Z anglického subscriber identity module
SMS	Z anglického Short message service
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
IT	Informační technologie
ČR	Česká republika
MŠ	Mateřská škola
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č. 1 Pohlaví respondentů	31
Graf č. 2 Odpověď respondentů na otázku č. 2 (vlastní výzkum)	31
Graf č. 3 Odpověď respondentů na otázku č. 3 (vlastní výzkum)	32
Graf č. 4 Odpověď respondentů na otázku č. 4 (vlastní výzkum)	32
Graf č. 5 Odpověď respondentů na otázku č. 5 (vlastní výzkum)	33
Graf č. 6 Odpověď respondentů na otázku č. 6 (vlastní výzkum)	33
Graf č. 7 Odpověď respondentů na otázku č. 7 (vlastní výzkum)	34
Graf č. 8 Odpověď respondentů na otázku č. 8 (vlastní výzkum)	34
Graf č. 9 Odpověď respondentů na otázku č. 9 (vlastní výzkum)	35
Graf č. 10 Odpověď respondentů na otázku č. 10 (vlastní výzkum)	36
Graf č. 11 Odpověď respondentů na otázku č. 11 (vlastní výzkum)	36
Graf č. 12 Odpověď respondentů na otázku č. 12 (vlastní výzkum)	37
Graf č. 13 Odpověď respondentů na otázku č. 13 (vlastní výzkum)	37
Graf č. 14 Odpověď respondentů na otázku č. 14 (vlastní výzkum)	38
Graf č. 15 Odpověď respondentů na otázku č. 15 (vlastní výzkum)	38
Graf č. 16 Odpověď respondentů na otázku č. 16 (vlastní výzkum)	39

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Odpověď na otázku č. 9 (vlastní výzkum)	35
Tabulka č. 2 odpověď na otázku č. 10 (vlastní výzkum)	35
Tabulka č. 3 odpověď na otázku č. 11 (vlastní výzkum)	36

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Dotazník

ŠIKANÁ NA ŠKOLÁCH

Dotazník je anonymní, neuvádíš své jméno, ani jiné informace, podle kterých by bylo možné poznat, kdo dotazník vyplnil. Na všechny předložené otázky prosím odpověz upřímně a otevřeně.

Odpověď na otázky vyber z nabídky.

1. Jsem

- a) chlapec
- b) dívka

2. Jak se cítíš ve své třídě?

- a) velmi dobře
- b) dobře
- c) špatně
- d) velmi špatně

3. Myslíš, že jste dobrý kolektiv?

- a) ano
- b) ne

4. Co je podle tebe šikana? Vysvětli to vlastními svými slovy.

.....
.....

5. Zažil/a jsi někdy šikanu na sobě?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano, pokračuj odpovědí na otázku č.6.

Pokud ne, přejdi na otázku č.13

6. Stalo se to

- a) v posledním týdnu
- b) v posledním měsíci
- c) v průběhu tohoto školního roku
- d) dříve než v tomto školním roce – kdy přibližně? .....

7. Ten, kdo ti ubližuje/ubližoval je:

- a) spolužák
- b) spolužačka
- c) někdo z jiné třídy
- d) někdo z jiné školy

8. Kolikrát ti bylo ubližováno?

- a) 1x
- b) 2x-4x
- c) Vícekrát

9. Jakým způsobem ti bylo ubližováno?

- a) nadávky
- b) pomlouvání
- c) vysmívání
- d) rvačka, bití
- e) braní věcí
- f) pomlouvání na sociálních sítích
- g) jinak...jak?

10. Kde se to děje/dělo?

- a) ve třídě
- b) na WC
- c) v šatně
- d) v družině
- e) cestou ze školy
- f) na hřišti
- g) jinde...kde?

.....

11. Na koho ses mohl (a) obrátit o pomoc?

- a) spolužák
- b) kamarád
- c) učitel
- d) rodiče
- e) jiná osoba – jaká? .....
- f) na nikoho

12. Pomohl ti ten, komu jsi o tom řekl/a?

- a) ano
- b) ne

13. Setkal (a) ses někdy s kyberšikanou?

- a) ano
- b) ne

14. Co považuješ za kyberšikanu? Napiš pár možností.

.....
.....
.....

15. Pomohl (a) bys šikanovanému

- a) ne, není to moje věc, netýká se mě to
  - b) ne, obrátil bych se na dospělého
  - c) ano, snažil bych se pomoci
- Jak?

.....
.....

16. Napiš svůj názor na šikanu – co by podle tebe bylo třeba udělat, aby se šikana neděla

.....

.....

.....

Děkuji za vyplnění dotazníku.